

SZENTGYÖRGYI RUDOLF

Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK (Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities, Budapest, Hungary)

A NYELVI SZTENDERD ÉS AZ ANYANYELVOKTATÁS

LINGUISTIC STANDARD AND MOTHER TONGUE EDUCATION

A tervezett előadás a sztenderd és az anyanyelvoktatás kapcsolatát vizsgálja.

A nyelvi konvergencia jellemezte újmagyar korra általános érvényt nyert a sztenderd („irodalmi és köznyelv”). Az újabb magyar korban a megváltozott nyelvi, nyelvhasználói feltételeket a nyelvi divergencia jellemzi. (A megváltozott feltételek egyik kiemelkedően figyelemre méltó jelensége, hogy számos magyar nyelvközösség helyi, illetve regionális nyelvhasználata fölé immár nem, vagy csak áttételesen boltozódik a magyar köznyelv. Vagy az a nyelvi tény, hogy a sztenderd számára egykor mintát adó szépirodalmi nyelvhasználat „kihátrált” a köznyelv mögül.)

Az anyanyelvről való gondolkodásunk, és ennek folyományaként anyanyelvoktatás azonban nem (vagy alig) követte e megváltozott feltételeket. (Amint a nyelvjárások megítélése tekintetében sem.) Az iskolai oktatásban a sztenderd túlhangsúlyozása számos negatív következménnyel jár, mint pl. 1. saját nyelvhasználatában a nyelvi sztenderdhez egyebekben nem igazodó tanári elvárások anomáliái; 2. a (vélt) sztenderd okán nyelvi babonák továbbélése és továbbéltetése; 3. nyelvjárási tanuló beilleszkedési nehézségei; 4. különösen a sztenderdet nem birtokló (kétnyelvű környezetből érkező) diákok (iskolai oktatás, versenyek stb.) nyelvi megbélyegzése és megszégyenítése; stb.

Az előadás az elméleti megfontolásokat valós élethelyzetek, példák sorával kívánja alátámasztani. Mindezen megfontolás nyomán pedig fel kívánja tenni a kérdést: Nem kellene-e megválni attól a követelménytől (szintén egyfajta nyelvi babonától?), hogy az iskolában kötelezően a köznyelvet oktadjuk?